

SUÇ TEŞEKKÜLÜ, DÜŞÜNCEYİ AÇIKLAMA VE ÖRGÜTLENME HÜRRIYETİ

İzzet ÖZGENÇ*

I- Muşahhas Bir Tehlike Suçu Olarak, Suç İşlemek İçin Teşekkül Meydana Getirmek

Ceza Kanunlarında, amacı ve niteliği ne olursa olsun, suç olarak tarif edilen belli fiillerin işlenmesi amacıyla oluşturulmuş teşekküllere; suç teşekkülü demektedir.¹ Ceza Kanunlarında esasında tarif edilmiş olan belli suçların işlenmesi amacıyla örgütler, teşekküller oluşturulmaktadır ve bu suçlar, teşkilatlanmış, örgütlenmiş kişiler tarafından işlenmektedir.

Dikkat edilmelidir ki; örgüt teşkili, işlenmesi amaçlanan suçlar açısından sadece bir araç mahiyetindedir. Suç işlemek için teşekkül meydana getirmek, toplumda hakim olan Hukuk düzenini, barışçı ve adil toplum düzenini **ciddî bir tehlikeye** maruz bırakmaktadır. Bu itibarla, suç işlemek için teşekkül meydana getirilmesi, işlenmesi amaçlanan suçlardan **bağımsız bir suç** olarak tavsif edilmelidir.

Suç teşekkülünün amaçlanan suçları işlemede sağladığı kolaylık, hem kemiyet, hem de keyfiyet itibarıyla. Amaçlanan suçları işlemek için ihtiyaç duyulan eleman ve malzeme, teşekkül sayesinde kolaylıkla temin edilebilmektedir. Teşekkül içinde biraraya gelen kişiler, bir dayanışma içinde oldukları için, amaçlanan suçları işlemekte tereddütsüzce, korkusuzca hareket edebilirler. Bu suçları işlemekte başarı gösteren kişiler, teşek-

* Yard. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Öğretim Üyesi

1 "Organize suçluluk" kavramı hakkında kriminolojik açıklamalar için bkz. Sözüer, Adem: *Organize Suçluluk Kavramı Ve Batı İlkelerinde Bu Suçlulukla Mücadele ile ilgili Gelişmeler*, Hukuk Araştırmalar (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayını), cilt 9, yıl 1995, sayı 1-3, sh.255 vd.

kül bünyesinde çeşitli suretlerde mükafatlandırılmaktadırlar. Teşekkül, mücerret birleşme olmayıp, bünyesinde hiyerarşik bir yapının, ast-üst ilişkisinin, emir-komuta zincirinin hakim olduğu yapılanmayı ifade eder. Böylece, teşekkül, mensupları üzerinde hakiyet tesis eden bir güç kaynağı mahiyetini kazanmaktadır.

Suç teşekkülünün varlığından bahsedebilmek için belli bir maksat etrafındaki **fiilî birleşme** yeterlidir. Bu teşekküller, mahiyetleri itibarıyla, **devamlılık** arzederler. Bu itibarla, belli bir suçu işlemek için biraraya gelme halinde bir suç teşekkülünün varlığından bahsedilemez. Böyle bir durumda suç ortaklarının sorumluluk rejimi, Suç Teorisinin iştirake ilişkin hükümlerine göre tayin edilir. İştirak ilişkisinden bahsedebilmek için, suç ortakları nezdinde suçun konu veya mağdur itibarıyla müşahhaslaşması gerekir. Yani, suç ortaklarının hangi nesneye veya kime karşı suçu işleyeceklerini kendi aralarında tayin etmeleri gerekir. Buna karşılık, suç teşekkülünden bahsedebilmek için teşekkül mensuplarınınca işlenecek suçların konu veya mağdur itibarıyla tayin edilmesi zorunlu değildir.

Bu genel ayırıma rağmen, her müşahhas olayda bir suç teşekkülünün mevcut olup olmadığını, hakim tayin edecektir. Bu tayin yapılırken işlenen veya işlenmesi amaçlanan suçlar, biraraya gelen insan sayısı, suç işlemede kullanılan veya kullanılmak üzere hazır bulundurulmuş malzeme gibi somut dayanak noktaları dikkate alınmalıdır.

Teşekkülü oluşturacak kişi sayısının mevzuatla belirlenmesinin isabetli olmayacağını düşünmekteyiz. Suç işlemek için teşekkül meydana getirilmesi, müşahhas bir tehlike suçudur.² Her ne kadar en az iki kişinin belli amaç etrafında suç işlemek üzere devamlı surette fiilen birleşmesi suretiyle teşekkül meydana gelebilir ise de; böyle bir teşekkül güdülen amaç bakımından somut bir tehlike arzetsin de, bu nedenle, oluşturulan teşekkülün gerek üye sayısı gerek malzeme donanımı itibarıyla, güdülen amaçları gerçekleştirme açısından müşahhas bir tehlike arzetsin de, hakim tarafından yapılacak değerlendirmeye belirlenecektir. Şöyle ki; mesela sadece iki kişinin biraraya gelmesi, devletin ülke bütünlüğünü bozmaya matuf suçlar açısından somut bir tehlike arzetsin de(!); buna karşılık, ekonomik çıkar teminine matuf suçların işlenmesine yönelik bir teşekkül olarak fevkaledede tehlikeli bir mahiyet arzetsin de.

Suç işlemek için oluşturulan teşekkülün silahlı olup olmaması veya sahip olunan silahların cins, nitelik ve miktarı bu müşahhas tehlikenin tayininde dikkate alınmalıdır.

Suç teşekkülünün oluşabilmesi için fiili birleşmenin yeterli olduğunu söylemiştik. Muvazaalı bir şekilde mevzuat çerçevesinde kurulmuş siyasi parti, sendika, dernek, vakıf ve şirket görünümündeki oluşumlar da, suç teşekkülü mahiyeti arzetsin de, Şöyle ki; yürürlükte olan mevzuata göre kurulan bir teşekkül bünyesinde bilahare sistemli bir şekilde suç işlenebilir, bu teşekküller, suç faaliyetinin icrasında bir şemsiye görevi icra

2 Bkz. Özek, Çetin. *Terör ve "Terörle Mücadele Kanunu"*, İstanbul Barosu Dergisi (İBD), cilt 654 y 1 1991, say 4-5-6, sh. 363; ayr ca, Özgen, Eralp: *Terörizmle Mücadele Yasası'nın Değerlendirilmesi*, İBD 65(1991), sh. 402.

etmiş olabilir. Ancak, Hukuka uygun bir şekilde kurulmuş olan ve Hukuka uygun amaçlar çerçevesinde faaliyet icra eden bu teşekküller bünyesinde işlenmiş olan münferit suç vakıaları dolayısıyla bunları bir "suç teşekkülü" kabul etmek mümkün değildir.

Suç işlemek amacıyla teşekkül meydana getirilmesi fiilinin cezalandırılabilmesi için ayrıca teşekkülün amacı çerçevesinde bir suçun işlenmesi gerekmez.

Kişi, suç işlemek için oluşturulan teşekkülün kurucusu veya yöneticisi olabilir. Yasal bir düzenlemede teşekkülü kurmak ve yönetmek fiillerinin aynı kategoride müतालaa edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. İkinci kategori fiili, teşekküle katılmak, bir başka ifadeyle, teşekküle üye olmak oluşturmaktadır. Bu katılma, fiili bir katılmadır. Mesela bir üyelik formunun tanzimi gibi şekli birtakım hususların gerçekleşmesi aranmamalıdır. Teşekküle katılmak için teşekkül yöneticilerinin rızasının varlığına gerek yoktur. Tek taraflı iradeyle teşekküle katılmak mümkündür. Teşekkül bünyesinde kurucu veya yönetici sıfatını haiz olduğu sabit görülmeyen ve fakat teşekkül adına suç işleyen kimsenin teşekkül üyesi olarak kabul edilmesi ve bu nedenle de sorumluluğu cihetine gidilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ancak, suç teşekkülünün bir güç, bir hakimiyet kaynağı olması ve teşekkül içinde mevcut hiyerarşik yapı nedeniyle, kişileri teşekküle katılırken serbest iradeleriyle hareket ettiklerini söylemek, her zaman mümkün olmayabilir.

II. Suç Teşekkülü ve GÜdülen Amaç

Suç işlemek için oluşturulan teşekküller, gerek Ceza Hukuku literatüründe gerek mevzuatta işlenmesi amaçlanan siyasi veya ekonomik nitelikteki suçlara göre tasnife tabi tutulmaktadırlar. Kanaatimize göre, bu tür ayırımların yapılması kriminolojik açıdan mümkün ise de; Suç Teorisi ve kanun tekniği açısından isabetli değildir. Şöyle ki;

a) Bir siyasi hedefe ulaşmaya yönelik suç işlemek amacıyla oluşturulmuş teşekküller "terör örgütü", bu teşekküllerin faaliyeti zımında işlenen suçlara da "terör suçu", denmektedir. Gerek "terör örgütü" gerek "terör suçu" kavramları, Suç Teorisine uygun kavramlar olmayıp, daha ziyade milletlerarası hukuk metinlerinde ve suç vakiasının sebeplerini tetkik eden kriminolojik araştırmalarda kullanılmaktadır.³

Çeşitli ülkelerde "terör"ün önlenmesi amacıyla çıkarılan kanunlarda, bu kanunlar kapsamında hangi suçların müतालaa edileceği, saymak suretiyle belirlenmektedir. Bu suretle belirlenen fiiler esasında Ceza Kanunlarında suç olarak tarif edilmişlerdir.⁴

b) Oluşturulan suç teşekkülüyle münhasıran haksız menfaat elde edilmesine matuf suçların işlenmesi amaçlanabileceği gibi; güdülen siyasi amaca erişebilmek için ihtiyaç duyulan maddi kaynakları temine matuf suçlar da işlenebilir. Oluşturulmuş suç teşekküllerinin faaliyetleri kapsamında siyasi bir amacın gerçekleştirilmesine matuf olarak

³ "Terör" kavram n n, hukuki bir kavram olmaktan ziyade, siyasi bir kavram olduğu hakkında görüş için bkz. Özek, İBD 65(1991), sh. 353,355.

⁴ Bu konuda bkz. Bayraktar, Köksal: *Siyasal Suç*, İstanbul 1982, sh. 163 vd; Alparlan, Şükrü: *Tedhişçilik*, İstanbul 1983, sh. 3 vd; Özek, İBD 65(1991), sh. 355.

çok kere ağır ekonomik sonuçları olan suçlar da işlenebilmektedir. Bu nedenle, suç işlemek için oluşturulmuş teşekkülleri amaç kapsamında işlenebilecek suçların niteliği itibarıyla bir tasnife tabi tutulmasını isabetli bulmamaktayız.

Bu düşüncemizi şu vakıa da teyid etmektedir: "Terör suçu" nun tarifi yapılırken genellikle şiddet, cebir ve tehdit kavramlarına yer verildiği için; suç teşekkülünün amacını gerçekleştirmeye yönelik çok daha vahim sonuçlar doğuran suçlar "Terörle Mücadele Kanunu" kapsamına alınmamaktadır. 3713 sayılı "Terörle Mücadele Kanunu"na münhasır bir örnek vermek gerekirse; mesela a) teşekküle maddi destek sağlamak amacıyla; uyuşturucu madde, ateşli silah, patlayıcı madde ticareti yapmak veya her ne suretle olursa olsun kaçakçılık fiillerini işlemek; b) teşekkül tarafından sahte para veya kıymet ifade eden belgelerin imalı veya piyasaya sürülmesi; c) teşekkül mensuplarına serbestçe dolaşım imkanı sağlamak amacıyla, kimlik belgelerinde veya genel olarak resmi evrakta sahtekarlık yapmak gibi cürümler, bu Kanun kapsamında bir "terör suçu" olarak sayılmamışlardır.

Burada önemli olan; niteliği ne olursa olsun, işlenen suçla suç işlemek için kurulmuş teşekkülün amacının gerçekleştirilmesinin hedeflenip hedeflenmediğidir. Bu husus, failin/faillerin muşahhas hadisedeki davranış tarzı, teşekkülle, teşekkülün diğer mensuplarıyla olan ilişkisi gibi hususlar gözönünde bulundurarak, hakim tarafından tayin edilmelidir.

Buradan ulaşacağımız diğer bir sonuç şudur: Hangi maksatla işlenirse işlensin, toplumsal barışın tesisi ve devamı açısından vazgeçilmez unsurlar olan hukuki değerleri hiçe sayan bir davranış, suçtur. Suç teşkil eden fiillerin, işlenişiyle güdülen amaç itibarıyla bir tasnife tabi tutulması: Suç teorisiyle telifi kabil bir durum değildir.

III- Suç Teşekkülüne veya Teşekkül Mensuplarına Yardım Fiili

Suç işlemek için oluşturulmuş teşekküle bilerek ve isteyerek yardımda bulunmak veya bu teşekkülün amacını gerçekleştirmeye matuf olarak teşekkül mensuplarına bilerek ve isteyerek yardımda bulunmak fiilleri, müstakil birer suç olarak tanımlanmalıdır.

Suç teşekkülüne bilerek yardımda bulunulması gerekir. Yani, yardımda bulunulan teşekkülün suç işlemek için oluşturulmuş bir teşekkül olduğunun veya yapılan yardımın suç işlemek için kurulduğu herkesçe malum olan bir teşekküle gideceğinin bilinmesi gerekir. Burada geçen "bilerek" kavramı, doğrudan kastı ifade eder. Söz konusu bilme unsurunun gerçekleşmemesi halinde, yardımda bulunanın kastının varlığında bahsedilemez ve dolayısıyla, ortada bir haksızlık mevcut değildir.

Teşekküle yardımda bulunma suçundan dolayı yardımda bulunanın cezalandırılabilmesi için, bu yardımı "isteyerek" yapması gerekir. Yardımda bulunan kişinin iradesinin cebir veya tehdide başvurmak suretiyle ifsat edilmemiş olduğunun sabit olması gereklidir. Yardımda bulunmaya mecbur edilmesi halinde kişi bu davranışın aksini yapma-

yı irade ve ihtiyar etme yetkisini artık haiz değildir. Dikkat edilmelidir ki; bu durumda yardımda bulunmak dolayısıyla bir haksızlık gerçekleşmiştir. Ancak, kişinin, yardımda bulunmaya mecbur edilmesi dolayısıyla, işlenen haksızlığa ilişkin irade kabiliyetinin ve dolayısıyla kusurunun varlığından bahsedilmeyecektir.

Burada sözkonusu olan yardım, maddi bir yardım olmayabilir. Mesela suç teşekkülüne belli hususta bilgi temini dahi yardım olarak mütalaa edilmelidir.

Teşekkül mensuplarına yapılacak her türlü yardımı suç olarak tavsif etmemek gerekir. Mesela hasta veya yaralı bir teşekkül mensubunun iyileşmesi için tıbbi müdahalede bulunulması halinde, esas itibarıyla, bir suç sözkonusu değildir. Ancak, mesele gerektiğinde tıbbi müdahalede bulunmak üzere kişinin kendisini teşekküle, teşekkül mensuplarına hizmete adanmış olması ve bu amaç çerçevesinde teşekkül mensuplarına tıbbi yardımda bulunması halinde, bu kapsamda bir suç sözkonusudur.

Keza, bir teşekkül mensubu olsa bile, mesela aç kalan, donma tehlikesiyle karşı karşıya gelen bir kişiye yapılan yardım, esas itibarıyla, suç olarak nitelendirilemez. Fakat, bu tür yardımlar teşekkülün amacını gerçekleştirmeye matuf ve düzenli bir şekilde yapılıyorsa, bu kapsamda bir suç sözkonusu olacaktır.

Sırf insan mülahazalarla yardımda bulunulması, suç teşkil etmemekte ise de; yardımda bulunan, yardım ettiği kişinin bir teşekkül mensubu olduğunu bilmesi halinde, durumu derhal suçu takibe yetkili makamlara haber vermek yükümlülüğü altında olmalıdır. Bu ihbar yükümlülüğüne aykırı davranış, müstakil bir suç olarak tanımlanmalıdır.⁵

Teşekkül mensuplarına yapılacak yardımın da bilerek ve isteyerek yapılması gerekir. Yardım yapılan şahsın suç işlemek için oluşturulmuş bir teşekkülün üyesi olduğunun, teşekkülün amacı doğrultusunda faaliyet icra ettiğinin bilinmesi gerekir.

Teşekkül mensuplarıyla belli akrabalık ilişkisi içinde bulunan şahısların bu kişilere yardımda bulunması, özellik arzetmektedir. Belli bir akrabalık ilişkisi içinde bulunan ve bir suç teşekkülü mensubu şahsa yardım edilmesi halinde, kişiye verilecek cezada bir indirim yapılabilir ve hatta, cezadan tamamen sarfınazar edilebilir. Bu akrabalık ilişkisi dolayısıyla, kişinin yardımda bulunmaya müteallik irade hürriyetinin zayıflamış olduğunu ve hatta, tamamen bertaraf edildiğini söylemek mümkündür. Dikkat edilmelidir ki; burada bahsi geçen mecburiyet halinde, kişinin aksi davranışta bulunmayı irade ve ihtiyar etme yetkisine gerçekten malik olup olmadığı araştırılmamaktadır. Belli bir akrabalık ilişkisi içinde olmak, bu kişinin yardımda bulunmamayı irade ve ihtiyar etme imkan ve iktidarına sahip olmadığını kabul için yeterli addedilmelidir.

5 Rehmann' n ayn doğrultuda görüş için bkz. *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, İstanbul 1996. sh. 82/83

Suç teşekkülüne veya teşekkül mensuplarına yardımın devamlılık arzemesi gerekmez Yukarıda zikredilen şartlarda bir defa yardım yapılması halinde dahi suçun oluştuğunun kabulü gerekir.

Suç teşekkülüne yardımda bulunma fiili ile suç teşekkülüne üye olma fiilini de birbirinden ayırmak gerekir. Suç teşekkülüne katılma, üye olma halinde, bir devamlılık sözkonusudur. Üye olan kişi, teşekkül ile organik bağlantıya geçmektedir, teşekküle hakim olan hiyerarşik yapı içinde yer almaktadır. Buna karşılık, teşekküle yardımda bulunma halinde, yardımda bulunanın teşekkülle herhangi bir bağı yoktur. Bu yardım, arızidir, yani devamlılık arzemez. Bir müşahhas olayda suç teşekkülüne yardımda bulunmak suçunun mu? yoksa teşekküle katılmak suçunun mu? gerçekleştiğini bu genel ölçütler ışığında hakim takdir ve tayin edecektir.

IV- Sorumluluk ve Müeyyide Rejimi

Suç işlemek için oluşturulan teşekkülün yöneticisi durumundaki şahısların teşek müşterek fail⁶ olarak sorumlu tutulabilmesi için; suçun işlenişine buldukları katkının sadece suçun planlanmasına münhasır kalmayıp, aynı zamanda suçun icrası üzerinde de etkide bulunması gerekir. Suçun işleniş planını yapmakla birlikte, icrasına herhangi bir katkısı bulunmayan teşekkül yöneticileri, ancak azmettiren veya yardımda bulunan⁷ olarak sorumlu tutulabilecektir.

Teşekkül yöneticilerinin müşterek fail olarak sorumlu tutulabilmesi için, icra planlarını yapmak gibi işlenen suçun hazırlık hareketlerinin yanısıra, uzaktan da olsa, yönlendirmek, sevk ve idare etmek, talimatlar vermek suretiyle suçun icrasına katkıda bulunması gerekir. Yoksa teşekkülün sadece yöneticisi olmak, teşekkül mensuplarının teşekkülün amacına uygun olarak işledikleri suçlardan dolayı mutlaka müşterek fail olarak sorumlu tutulmayı gerektirmez.

Ancak, teşekküle dahil olmakla kişi, teşekküle hakim olan hiyerarşideki, emir-komuta zincirindeki yeri itibarıyla, mücerret bir araç durumuna da icra edilmiş olabilir. Bu durumda, teşekkülün işleyiş mekanizmasını kendi hakimiyeti altında tutan kişiler, teşekkülün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda, suçun işlenişine buldukları katkıya bakılmaksızın, dolaylı fail⁸ olarak sorumlu tutulmalıdırlar. Suç teşekkülünün bir güç, bir hakimiyet kaynağı olması ve teşekkül içinde mevcut hiyerarşik yapı nedeniyle; teşekkül mensuplarının bir suç işlerken serbest iradeleriyle hareket ettiklerini söylemek, her zaman mümkün olmayabilir.

Teşekkülün amacı doğrultusunda suç işlenmesi halinde; failer, hem işledikleri suçlar dolayısıyla, hem de suç teşekkülü bünyesindeki konumları (suç işlemek için teşekkül kurmak veya bu nitelikte bir teşekkülü yönetmek ya da teşekküle üye olmak) do-

6 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, İzzet: *Suçta İştirakin Hukuki Esas ve Faillik*, İstanbul 1996. sh. 274.

7 "Azmettirme" ve "yardımda bulunma" kavramları hakkında bkz. Özgenç, *Suçta İştirakin Hukuki Esas ve Faillik*, sh. 21. 141 vd.

8 Kavram hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, *Suçta İştirakin Hukuki Esas ve Faillik*. sh. 197 vd.

layısıyla cezalandırılmalıdırlar. Ancak, bu durumda Suç Teorisi verilerine göre tayin edilmiş olan içtima kurallarının tatbik edilmesi gerekir.

Ceza, kişinin işlediği suç dolayısıyla içinde bulunduğu kusurluluk durumundan ibra olmasına ve bu suretle, kural olarak, kişinin tekrar topluma kazandırılmasına hizmet etmektedir. Bu itibarla; cezanın yegane amacı, suç işleyen kişinin toplum açısından zararsız ve güvenilir bir kişi haline getirilmesidir. Fakat, bu yön, cezanın genel anlamda korkutulucuk fonksiyonu da icra ettiğinin inkarı anlamına gelmez. İnsanın muhatab olduğu hukuki yükümlülüklerin ihlali halinde ne gibi neticelerle karşı karşıya gelineceğinin; suç işleyen kişinin haricinde toplumun diğer fertlerince de müdrik olunması gerekir.

Cezanın tatbikindeki genel önlemeyi sağlamak amacıyla, bir suç teşekkülünün faaliyeti çerçevesinde işlediği suçtan dolayı hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum olanların tecil hükümlerinden istifade edememesi gerekir.⁹

Suçlu kişinin ıslahı açısından uygulanan programın başarılı olmasını temin amacıyla, otomatikçe bağlanmış bir şartla salıverilme sisteminden sarfınazar edilerek, mahkumun ancak hakim kararıyla şartla salıverilmeden istifade edebilmesi gerekir. Kişinin şartla salıvermeden istifade edebilmesi için, mahkum olduğu cezanın en az 3/2'sinin infaz edilmiş olması aranmalıdır.¹⁰ Şartla salıverilmeden yararlandırılma halinde, mahkum serbest kaldıktan sonra yine belli bir süre gözlem altında tutulmalı ve faaliyetleri izlenmelidir.

Özellikle siyasi amaçla matuf suç işlemek üzere oluşturulmuş teşekküllerde güdülen bu siyasi amaç; suç teşkil eden bir fiili işlerlerken kişilerin kendilerini "haklı" (!) veya en azından "mazur" (!) görmelerine sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle; belirtilen nitelikteki teşekkül üyeleri hakkında hükmolunan hürriyeti bağlayıcı cezaları ıslah amacına matuf infazı önem arz etmektedir. Bir suç teşekkülünün faaliyeti çerçevesinde suç işleyen kişiler, suç işlerlerken güttükleri maksat ve suç işleme metodları itibarıyla, toplum açısından ciddi bir tehlike vermemektedir. Hürriyetleri tahdid edilen bu suçlular özel infaz kurumlarında ıslahlarını mümkün kılacak özel bir infaz rejimine tabi tutulma-

9 Erman böyle bir kabulün "eşitlik" ilkesine aykır olacağı fikrindedir: Erman, Sahir: "Terörle Mücadele Kanunu'nun Kanun Yapma Tekniği ve Eşitlik İlkesi Açısından İncelenmesi", İBD 65(1991), sh.417/418. Ayrıca bkz. Toroslu, Nevzat: "Terörle Mücadele Kanunu" İBD 65(1991), sh. 395.

10 Dönmezer'in "terör suçlusu"nun şartla salıverilmeden yararlandırılması gerektiği doğrultusundaki fikri için bkz. *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, sh. 53. Bu konudaki genel düşüncemize paralel görüş için bkz. Başbakanlık kanunlar Genel Müdürlüğü bünyesinde 1995 yılında Dönmezer'in başkanlığında oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan "Çkar amaçlı Örgüt suçları Hakkında Kanun Tasarısı'nın gerekçesi. Buna karşılık; Özek, "siyasal suçlu"nun özel bir şartla salıverilme rejimine tabi tutulmasının doğru bulmaktadır (Özek, İBD 65 (1991), sh. 382 vd. Erman da böyle bir düzenlemenin "eşitlik" ilkesine aykır olduğunu sonucuna varmaktadır. Erman'a göre şartla salıverilme müessesesi "uygulanırken işlenmiş olan suçta değil, verilmiş cezanın nevine ve süresine ve özellikle suçlunun kişiliğine bakılır" (Erman, İBD 65(1991), sh. 417). Keza, Anayasa Mahkemesi de, bir kararında (19.7.1990, E:1989/35, K:1990/22) aynı sonuca ulaşmaktadır (RG: 21.3.1991/20821, sh. 24, 26). Aynı doğrultudaki bir görüş için bkz. Özgen, İBD 65(1991), sh. 409.

lıdırlar. Bu özel infaz rejiminde mahkumlar birbirleriyle en azından kontrollü bir iletişim kimkanına sahip olabilmelidirler.¹¹

Müsadere edilmesi gereken maddi menfaatlerin (eşya, hak ve sair istifadeler) başında suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatler gelmektedir. Müsadere, elde edilmiş olan haksız bir menfaatin, kazancın adil bir şekilde giderimi amacıyla yapılmaktadır; bunulla, suç işlemek suretiyle haksız bir kazanç elde edilmesinin önüne geçmek amaçlanmaktadır.

Suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatlerin (eşya, hak ve sair istifadeler) müsmadere edilebilmesi için, işlenen fiilin hukuka aykırı olması zorunludur. Fakat, kasden veya taksirle işlenmesinin bir önemi olmamalıdır. ayrıca, failin bu fiil dolayısıyla kusurlu bulunması zorunlu değildir. Bu haksız kazancın suçun işlenişine iştirak edenler veya üçüncü şahıslar lehine tedarik edilmesi, müsadere kararı açısından önemsizdir. Suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen haksız kazanç, suça iştirak eden kişilerin (fail veya şerik) bizzat kendileri lehine değil de, suça iştirak etmemiş sair nitelikteki suçların sosyal alanda sebebiyet verdikleri tahribat dikkate alınır; bu gibi durumlarda da müsadere cihetine gidilmesinin gerekliliği anlaşılır.

Eşyanın mahiyet ve içinde bulunduğu konum itibarıyla tehlikelik arzettiği durumlarda, bunun da müsaderesi cihetine gidilmelidir. Bir tehlikenin giderilmesi maksadına hizmet eden bu gibi eşyaya müteallik müsadere kararının verilebilmesi için, işlenen fiilin hukuka aykırı olması yeterli olmalıdır. Bu itibarla, suçun kasden veya taksirle işlenmiş bir suç olmasının önemi yoktur. Ayrıca, failin bu fiil dolayısıyla kusurlu olması da zorunlu değildir. Mahiyet itibarıyla tehlike arzeden eşyaya müteallik müsadere kararının verilebilmesi için, bu eşyanın mutlaka suçun işlenişine iştirak eden bir kimseye ait olması gerekmez. Mahiyet itibarıyla olması bile, bir eşya, içinde bulunduğu konum itibarıyla tehlike arzedebilir. Mesela suç işlemek için kurulmuş bir teşekküle tahsis edilmiş her türlü maddi menfaat, konum itibarıyla tehlike arzettiği için, müsadere edilmelidir.¹²

Müsadereyle ilgili olarak yaptığımız bu genel açıklamalardan çıkardığımız sonuçlar şunlardır:

1) Niteliği itibarıyla tehlike arzetmese bile, suç işlemek için oluşturulmuş bir teşekküle ait her türlü malvarlığının müsadersi cihetine gidilmelidir. Müsadere kararının

11 Ancak, Dönmezer'e göre; hürriyeti bağlayıcı cezalar "... esas itibarıyla insanlar aslah etmet. iyileştirmez. Bütün bilimin vasıl olduğu sonuç budur. Ancak istisnaen iyi sonuçlar alınabilir." *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele* sh.57). Kozakç oğlu'nun ülkemizdeki cezaevlerinin genel durum hakkındaki teşhisi şu şekildedir: "... cezaevindeki bu koşullar bir mektep halindedir. İçeriye giren çok basit suç işlemiş bir genç, dışarıya çok kat bir militan olarak çıkmaktadır. dışarıya çıktığı zaman ailesinden önce terör grupları yanına gitmektedir..." aynı eser, sh. 349.

12 Müsadere kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, İzzet: *Tüzelkişinin Sorumluluk Ehliyeti, Anayasa Mahkemesi'nin Bir Kararı Üzerine Düşünceler* Reha Poroy'a armağan (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları), İstanbul, 1995 sh: 337 vd.

verilebilmesi için teşekkülün amacı doğrultusunda bir suçun işlenmesi gerekmez. Ancak, bunun için, meydana getirilen teşekkülün suç kişilemek amacıyla oluşturulduğunun Mahkeme Kararıyla sabit görülmesi gerekir.¹³

2) Suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen maddi menfaatler, bir başka ifadeyle, teşekkülün amacı doğrultusunda icra edilen faaliyetler sonucunda elde edilen her türül haksız menfaat müsadere edilmelidir. Bu müsadere kararının verilebilmesi için işlenen suç dolayısıyla herhanagi bir kimsenin mahkum edilmiş olması gerekmez.

Suç teşekkülünün faaliyeti zımında işlenen suç dolayısıyla kişilerin veya kanunun malvarlığına zarar ika edilmesi halinde suç ortakları bu zararı tazmin etmek yükümlülüğü altındadır. Ceza davasına bakan hakim, ika edilen zararın miktarını re'sen yani yani talebe gerek olmaksızın tespit edebilmeli ve bu zararın tazmin tarzını karara bağlayabilmelidir.

Ancak, bu zararları suç ortaklarının sahip olduğu malvarlığı karşılayamıyorsa; kişilere verilen zararlar, hazineden tazmin edilmelidir. Bu halde, zararın meydana gelmesine sebebiyet veren kişiler, uygun bir işte çalıştırılarak, hazinenin yaptığı ödemenin tazmini mümkün kılınmalıdır. Bu çalışma, cezanın infazına talik edilmemelidir. Bu çalışma, kural olarak, mahkumiyet süresine dahil edilmemelidir. Ancak, mahkumun ıslahı açısından fayda görülmesi ve mahkumiyet kararının infazı açısından bir sakınca teşkil etmemesi halinde; infaz aşamasında bile bu çalışma icra edilebilmelidir.

V- Düşünceyi açıklamak Hürriyeti, Örgütlenme Hürriyeti ve Suç Teşekkülünün Propagandası

Düşünme, kendi varlığının şuurunda olan insanın, çevresindeki vakıaları, olguları algılaması ve bunlardan belli sonuçlar çıkarması sürecidir. Düşünebilmek için, insanın önce anlama ve algılama kabiliyetinin gelişmiş olması gerekir.

Düşüncenin dışı yansıma biçimlerinden biri, bunun sözle açıklanmasıdır. Düşünmek, insan için doğal bir hak olduğuna göre; düşündüklerini açıklamak da insanın bu doğal hakkının vazgeçilmez sonucudur. Ancak, düşünce açıklamasının sınırsız olduğu söylenemez.

Düşünceyi açıklama hürriyetiyle alakalı olarak konumuzun sınırlarını taşmamak kaydıyla, şunları söyleyebiliriz; Düşünce açıklamak suretiyle; insanlar suç işlemeye tahrik ve teşvik edilemezler; suçlar ve suçlular övülemezler; insanlar birbirlerine karşı kin ve düşmanlığa davet edilemezler. Bu itibarla; inanç veya ırk bakımından ya da sosyal veya ekonomik yönden mevcut farklılıklar dolayısıyla insanların birbirlerine karşı kin ve

¹³ Aynı doğrultuda görüş için bkz. Özek, İBD 65(1991), sh. 379/380.

düşmanlık beslemeye tahrik ve teşviki, "düşünce açıklama hürriyeti" kapsamında müta-laa edilemez.^{14, 15}

Toplumun örgütlenmiş şekli olan devlet, kamu kudretinin ancak meşru zeminde kullanılması halinde bir Hukuk Devleti vasfını haiz olacaktır. Hukuk Devletinde, devlete ait müesseselerin, işleyiş ve fonksiyonları itibarıyla Hukuka bağlı olması gerekir. Bir başka ifadeyle; kamu kudretinin kullanımında insanın esas alındığı, insanın insan olması itibarıyla sahip bulunduğu değerlere riayet edildiği bir devlet, Hukuk Devletidir.

İnsanlar, Hukukun esas alındığı bir toplum düzeninde yaşama hakkına sahiptirler. Bu nedenle; Hukuka bağlı toplum düzenini değiştirmeye veya bu düzenin hakim olduğu Hukuk devletinin gerek insan gerek toprak unsuruna dayalı olarak bölünmesine yönelik düşüncelerin hiçbir haklı yönü olamaz. Bu düşünceler etrafındaki örgütlenmelere müsaade edilemez. Hukuka bağlı toplum düzeninde, bu kabil düşüncelerin münferit ve soyut açıklamış biçimine hoşgörü ile bakılabilir, bu tarz ve mahiyetteki düşünce açıklamaları haklı sayılmasa bile müsamaha ile karşılanabilir. Ancak, bu hukuki düzenin değiştirilmesine ya da devletin insan veya toprak unsuru itibarıyla bölünmesine yönelik sistemli propaganda faaliyetleri, bu düzenin değiştirilmesine yönelik düşünceler etrafındaki örgütlenmeler, adalet esasına dayalı toplum düzeni açısından somut birer tehlike¹⁶ arzederler¹⁷.

14 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: İnsan Hakları (Sempozyumu, İstanbul 10 - 11 Aralık 1994), 2. basım, İstanbul 1995 (İstanbul Büyükşehir Belediyesi yayını), sonuç tebliği, sh. 328 vd.

15 Özek'e göre, "düşünce, teorik bir ölçüde soyut, belirli bir bakış açısı ve mantığı içeren, belirli konulardaki açıklamalardır. ...düşünce, belirli bir konudaki sistematik tezi ifade eder". Bu itibarla, "bilimsel değeri bulunmayan... (fikri) ürünler, ...düşünce açıklama hürriyetinin dışındaki" (Özek, Çetin: Türk Basın Hukuku, İstanbul, 1978, sh. 81). Bizim yukarıda düşüncenin tanımına ilişkin görüşümüze nazaran Özek'in tanım düşüncesinin alanı oldukça daraltılmaktadır: Özek'e göre "kişilerin şeref ve haysiyetlerine karşı saldırı niteliğindeki açıklamalar düşünce kavramı dışındaki kalmaktadır" (Özek, Türk Basın Hukuku, sh. 81). Keza, suç işlemeye tahrik, teşvik, suçu veya suçluyu övmeye fiilleri, düşünce kavramının dışındaki kalmaktadır (Özek, Türk Basın Hukuku, sh. 82). Bu itibarla düşünceyi açıklama hürriyeti sınırlandırılmamalıdır (Özek, Türk Basın Hukuku, sh. 74 vd; aynı yazar: Devletin korunması, terörle mücadele Yasası ve "Bilgilendirme Hakkı", Değişen Dünyada İnsan, Hukuk ve Devlet, Edip F. Çelik'e Armağan, İstanbul 1995, sh. 244 vd.).

16 Özek de; propagandanın "suç" sayılabilmesi için "korunan hukuksal değer açısından somut zarar tehlikesi yaratacak nitelikte olması" gerekli görmektedir (Özek, Edip Çelik'e Armağan, sh. 254, 255). Ancak, Özek'e göre, "düşünce açıklama kavramını aşan ve hukuka aykırı yöntemlerle, korunan hukuksal değerlere zarar verilmesine, zarar tehlikesi yaratılmasına yönelik eylem propagandası, suç tanımına uygunluğu halinde "suç" sayılabilir" (Özek, Edip Çelik'e Armağan sh. 252). "... (A)ncak suç oluşturan hukuka aykırı sonuç'a yönelik "zarar veya zarar tehlikesi yaratacak eylem'in propagandası suç oluşturabilir" (Özek, Edip Çelik'e Armağan, sh. 253). Buna göre, Hukuka bağlı toplum düzeninin açıklama ... "suç" oluşturmaya ca"ktır. Propaganda fiilinin "suç" sayılabilmesi için, açıklama görüş ve düşüncenin Hukuk Devletinin insan ve toprak unsuru itibarıyla bölünmesine "yönelik eyleme tahrik" niteliğini haiz olması gerekir. Açıklama görüş ve düşünce, sözkonusu amaç gerçekleştirmeye yönelik "hukuka aykırı eylemi telkin ettiği takdirde", suç teşkil edecektir. "Esasen, aksi düşünülmediğinde, düşünce açıklama özgürlüğününü tümüyle yok edilmesi sonucu doğur" (Özek, Edip Çelik'e Armağan, sh. 253).

17 Ancak, Özerk propaganda fiilinin, suç teşkil edebilmesi için, güdülen amaç doğrultusunda sonuç doğurmaya elverişli olması yani somut zarar tehlikesi yaratması yani ayrıca "özel kast"la işlenmesi gerektiği fikrindedir (Özek, Edip Çelik'e Armağan, sh. 256 vd; aynı yazar, İBD 65 (1991), sh. 370). Özek'in bu fikrine katılmamaktayız. Propaganda fiilinin, vasfını belirttiğimiz Hukuk devletinin insan ve toprak unsuru itibarıyla bütünlüğü veya bu devlette cari olan Hukuk düzeni açısından somut bir tehlike arzemesi halinde, suç sayılması gerekir. Ayrıca, failin bu neticeyi sağlamaya matuf bir amaç güttüğünün araştırılması cihetine gidilmemelidir. Yani bir propaganda yapıldığı konusunda genel kastın varlığına sabit görülmesinden sonra, failin ayrıca güttüğü maksadın ne olduğunu araştırılması cihetine gidilmemesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Ancak, hemen ifade edelim ki; bütün bu değerlendirmelerimizde çıkış noktamızı, Hukukta bağlı toplum düzeninin hakim olduğu Hukuk devleti oluşturmaktadır. Buradaki Hukuk kavramıyla, bir ülkede yürürlükte olan mevzuatı, yani pozitif düzenlemeleri kasdetmemekteyiz. Bu kavram, de lege ferenda'yı yani olması gereken, ideal olan Hukuku ifade etmektedir.

Bu itibarla, ülkede yaşayan belli dine veya arka mensup, belli dili konuşan insanların esasen sahip oldukları haklara siyasi iktidarlar ve kamu gücünü kullanan görevliler tarafından nayet edilmemesinin veya insan olmaları itibarıyla sahip oldukları hakların kullanılmasını engelleyen mevzuat hükümlerinin eleştirilmesi, bir propaganda olarak mütalaa edilemez. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, bu suretle insanlar birbirlerine karşı kin ve düşmanlığa davet edilemezler; inanç veya ırk bakımından ya da sosyal veya ekonomik yönde mevcut farklılıklar dolayısıyla birbirlerine karşı kin ve düşmanlık beslemeye tahrik ve teşvik edilemezler. Aksi davranışlar, Ceza Kanunlarında suç olarak tavsif edilmişlerdir.

Keza, toplumda sosyal ve ekonomik bakımdan geri bırakılmış, kamu hizmetlerinden adil bir şekilde yararlanmayan insanların insan olmaları itibarıyla sahip oldukları hakları fiilen kullanabilmelerini temine matuf düşünce açıklamaları, şiddet ve genel olarak suç niteliği arzeden fiillere tahrik ve teşvikte bulunulmadığı sürece, Hukukta uygun davranışlardır.

Yine bilimsel araştırma usullerine göre yapılmış bir araştırma sonucunda bilimsel esaslara uygun olarak varılma değerlendirmelerin açıklanması, bir propaganda fiili olarak mütalaa edilemez.

Bu itibarla; her müşahhas düşünce açıklamasını, açıklanış şartlarını yukarıdan beri yaptığımız izahlar çerçevesinde bir değerlendirmeye tabi tutup, propağında suçunun oluşup oluşmadığı yargısına varmak gerekir.

Hukuka bağlı toplum düzeninin hakim olduğu Hukuk devletinin insan ve toprak unsuru itibarıyla bölünmesi amacına matuf olarak, mevzuat çerçevesinde olsa dahi, meydana getirilen teşekküllerin faaliyetine müsaade edilmemelidir. Bu teşekküllerin belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulduğunun sabit görülmesi halinde, Mahkeme Kararıyla feshedilmesi gerekir. Dikkat edilmelidir ki, bu fesih kararı, bir tedbir niteliğindedir.¹⁸ Ancak, bu tür teşekkülleri meydana getiren veya yöneten ya da bunlara üye olan şahısların bu nedenle cezalandırılabilmesi için; oluşturulan teşekkülün, bünyesinde icra edilen faaliyetler itibarıyla, suç işlemek amacıyla kurulmuş olduğunun sabit görülmesi gerekir.

Mevzuat çerçevesinde kurumuş olup, amaçlarının veya faaliyetlerinin Hukuka aykırı olduğu sabit görüldüğü için, kesin bir Mahkeme Kararıyla "kapatılmış" olan, daha doğru bir ifadeyle, feshedilmiş olan siyasi parti, sendika, dernek ve vakıf gibi teşekkülle-

¹⁸ Bu konuda bkz. Özgenç, Reha Poroy'a Armağan, sh. 334/335.

rin faaliyetlerinin fiilen devam ettirilmesine yönelik davranışlar; suç olarak mütalaa edilmelidir. Bu faaliyetlerin ülke içinde veya ülke sınırları dışında gerçekleştirilmesi, suçun niteliğinde bir değişiklik oluşturmaz.

Amaçların veya faaliyetlerinin Hukuka aykırı olduğu sabit görüldüğü için Mahkeme Kararıyla feshedilen bu tür teşekküllerin yerine mevzuat çerçevesinde başka bir isimle veya başka bir hukuki yapıda yenibirteşekkül oluşturulması; keza suç olarak değerlendirilmelidir. Ancak, bu durumda, oluşturulan bu yeni teşekkül ile aynıamaçları güdüldüğünün, aynı faaliyetlerin icra edildiğinin yine kesin bir Mahkeme Kararıyla sabit görülmesi gerekir.

Ancak, dikkat edilmelidir ki; bu açıklamalarımız suyasi parti, sendika, dernek vakıf veya şirket stütüsünde kurulmuş olan teşekkülün ancak Hukuka uygun olmayan, bir başka ifadeyle, haklı addedilemeyen bir faaliyet icra etmesi dolayısıyla feshedilmesi haline münhasırdır.

Hukuka bağlı toplum düzeninin hakim olduğu Hukuk Devletinin insan ve toprak unsuru itibarıyla bölünmesi amacına matuf olarak veya genel olarak, suç kişilemek için kurulmuş bir teşekkülün "meşru" bir faaliyet icra ettiği hususunda halk nezdinde bir kanaat oluşturmaya yönelik propaganda yapılması, bu teşekkül mensuplarının veya icra ettikleri fiillerin övülmesi, suç olarak mütalaa edilmelidir.

Bu kapsamda propağanda, bir veya birden fazla kişiye karşı bu kişileri belli bir hususa kani kılmaya inandırmaya yönelik icra edilen sözlü, yazılı ve sair fiiller olarak anlaşılmalıdır. Mesela, bir suç teşekkülünün alameti farikası niteliğindeki işaretleri taşıyan matbu evrakın dağıtılması, bu suç teşekkülünün propagandası olarak mütalaa edilmelidir.

Teşekkülün adı geçmemekle beraber; teşekkülün gayrimeşru amacının propagandasının yapılması halinde dahi; zımni bir teşekkül propagandası sözkonusudur.

VI- Teşekkül Halinde Suçluluk ve Haber Verme Hürriyeti

"Basın özgürlüğü" kavramının esasını, insanın iki temel hakkı koluşturmaktadır. Bunlardan birincisi, kişinin bilgi edinme hakkının karşı görünümü olan, haber verme hürriyetidir. Bir diğeri ise; düşünceyi açıklama hürriyetidir.

Haber verme hürriyetinin amacı, kamuyu aydınlatmaktır; toplumdaki fertlerin kendilerini ilgilendiren olaylar hakkında doğru bir şekilde bilgilendirilmesidir.¹⁹

Suçla mücadelede başarılı olabilmek ve ayrıca, Ceza Muhakemesinin amacına²⁰ uygun bir şekilde sonuçlanabilmesini temin için; bazı suç ve suçluluk vakıalarına müte-

19 Ayn doğrultuda bilgi için bkz. Özek, Edip Çelik'e Armağan, sh. 244, 245.

20 Ceza Muhakemesinin amacı hakkı nda bilgi için bkz. Özgenç, İzzet: *Suç Zanlı s Kişinin Gerçeği Söyleme Yükümlülüğü ve Bunun Hukuki Sonuçları*, Hukuk Araştırmalar, 9(1995), sh. 134.

allik bilgi ve görüntülerin kitle iletişim araçlarında haber olarak yayınlanmasına belli sınırlamalar getirilebilir. Böyle bir sınırlamanın haklılık gerekçesini, değerler mukayesesi oluşturmaktadır. Şöyle ki; önem itibarıyla önceliği olan bir hukuki değer korunmasına matuf olarak, bazı özgürlüklere sınırlama getirilebilmektedir.

Bu temel düşüncelerimize istinaden; şiddet fiillerinin yayılmasını önlemek amacıyla, henüz cereyan etmekte olan bu olaylara ilişkin olarak kitle iletişim araçlarında yayınlanacak haberlerin, olayların meydana geldiği bölgenin en büyük mülki amirinden temin edilecek bilgilerle sınırlandırılması gerekir. Mülki amirin uygun göreceği bilgi ve görüntülerin yayınlanmasına müsaade edilmelidir²¹. Bu kısıtlama, şiddet olayları emniyet kuvvetlerince kontrol altına alınıncaya kadar devam edebilmelidir. Kısıtlama hususunda karar almaya İçişleri Bakanının yetkili kılınması gerekir. Ancak, şiddet olaylarının yayılmasını önlemek amacıyla alınan bu tedbir kararının mesela en geç 24 saat içinde hakim tarafından onaylanması gerekir. Süresinde hakim onayı alınmayan bir karar hükümsüz olmalıdır. Fakat, bu tedbir kararı, cereyan eden olaylarla ilgili olarak kitle iletişim kuruluşları adına görüntü kaydedilmesine, haber toplanmasına müdahale edilmesine hiçbir şekilde haklılık kazandırma. Şiddet olaylarının emniyet kuvvetlerince kontrol altına alınmasından sonra, bu olaylara ilişkin kamunun bilgilendirilmesi faaliyetine artık bir kısıtlama getirilemez²².

Duruşmanın aleni yapılması adil yargılama için bir teminat olarak kabul edilmiştir. Ancak, bu aleniyetin sınırsız olmaması gerekir. Özellikle siyasi maksada matuf suç işlemek için oluşturulmuş teşekkül mensuplarının yargılanmaları sırasında duruşma salonları, teşekkül mensuplarının gösteri alanına dönüşebilmektedir.²³ Duruşma salonlarında cereyan eden bu görüntülerin kitle iletişim araçlarında yayınlanmak üzere kayda alınmasına müsaade edilmemelidir. Hatta, muhakemenin selameti açısından; sanıklarla ancak belli derecede akrabalık ilişkisi içinde bulunan şahısların duruşma salonuna kabul edilmesi gibi, duruşmanın aleniyetine sınırlama getirilebilmelidir. Bu suretle, duruşmaların esas hukuki problemlerin tartışılabildiği bir ortamda cereyanı sağlanmış olur²⁴.

21 Nitekim Özek "haber"i tanımlarken, "aç klanmasında kamu yarar bulunan" olguların aç klanması ifadesini kullanmaktadır (Özek, Edip Çelik'e Armağan, sh. 246).

22 Sistematik olmasa bile, Dönmezer'in aynı doğrultuda görüşü için bkz. *Hukuk Devletinde terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, sh. 47,54.

23 Bu suçlular, gerek şahıslar ve gerek gerçekleştirdikleri fiiller itibarıyla sürekli kamuoyunun gündeminde kalmak isterler. Kitle iletişim araçlarında bu amaçlara yönelik görüntü ve sözlerin aynen yayınlanması sınırlama getirilebilmelidir. Aynı doğrultuda görüşler için bkz. *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, sh. 120 (Savaş), 394 (Dönmezer).

24 Yenisev'in aynı doğrultuda görüşü için bkz. *Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele*, sh. 78.